

Avaldatud 19.10.2013 kell 00:00

Esimene erahambaravikabinet jätkab tööd täistuuridel

Karin Klaus

karin.klaus(at)parnupostimees.ee

Kesti Vunk ja Kalmer Lepik avasid 21 aastat tagasi esimese erahambaravikabineti Pärnus. Nüüd on samasse ametisse asunud või asumas juba tohtrite pojad.

1992. aastal oli Eestis valdav riiklik hambaravisüsteem, erahambaravikabinette oli avatud kümnekond. Pärnus töötas majas, kus praegu asub linnavalitsus, linna polikliinik ja seal tegutses hambaraviosakondki. Hammaste ravimise eest raha ei küsitud, ise maksma pidi vaid valguskõvastuvate hambaplommide materjali eest.

“Hambaravipolikliinikus olid vahendid ja tehnika just sellised, nagu toonane süsteem majanduslikult võimaldas: asja ajas ära, aga paremat tahta ei saanud,” meenutas Lepik nõukogudeaegse tehnikaga varustatud kabinette. “Riigimeditsiin edasist arengut ei võimaldanud.”

Esimene erakabinet

“Olime selleks ajaks juba käinud Soomes, Rootsis ja Saksamaal, näinud seal levinud erahambaravi süsteemi ja teadsime, mida tahta,” rääkis Vunk erakabineti avamise idee sünnist.

Vunk oli alates 1971. aastast töötanud sanatooriumis Tervis hambaarstina ja 1981. aastal loonud samas nelja kabineti ja hambalaboriga osakonna. Doktor otsustas rääkida oma erapraksise mõttest Kalmer Lepikule, keda ta varem vaid

põgusalt teadis.

“Helistasin talle ja Kalmer lubas esialgu nädal aega asja üle mõelda. Aga kui olime telefonitsi tund aega rääkinud, teatas, et mõtlemisaeg jääb ära ja hakkame kohe tegutsema,” meenutas Vunk.

Hambatohtrid said rendile ruumid Õhtu põik 5, oma jõududega tehti neis remont ja 24. oktoobril avas kabinet uksed.

Vunk ja Lepik mäletavad, et enne kabineti avamist oli nende ainus hirm, kas patsiente jätkub ja kas inimesed on nõus teenuse eest maksma. Hirm osutus asjatuks, sest kogu patsientuur järgnes oma arstidele uude kohta.

“Inimesed olid rahul, nad ei pidanud enam otsima, kas ja millal nad hambaarsti juurde pääsevad. Mina olin rahul, sest enam ei reguleerinud minu tööaega riiklik töökorraldus, sain ise otsustada oma koormuse üle,” loetles Lepik uue töökoha eeliseid.

Vunk ja Lepik töötasid ühises kabinetis kümme aastat, siis lõppes rendileping ja Kalmer Lepik avas uue, nelja kabinetiga kliiniku Hommiku tänaval, kus töötab tänapäevani. Kesti Vunk asutas uue kliiniku vanematelt päranduseks saadud majas Jannseni tänaval ja selles majas töötab nelja kabinetiga Jannseni hambaravi. Doktor Vunk enam ei praktiseeri, kuid kliiniku tööd juhhib tema poeg Karmo.

Samal alal jätkab ka Lepiku poeg Arko, kes õpib hambaarstiks Tartu ülikooli neljandal kursusel.

“Näen sageli oma kolleegide lapsi hambaarstiks õppima asumis ja sellest on ainult hea meel,” tõdes Vunk. “Meiegi lapsed on selle tee valinud, kuigi nad on näinud ka selle ameti varjukülgi: eraettevõtja tööpäev ei lõpe ju kabineti ust enda järel kinni pannes, oma kliiniku igapäevaprobleemid ja mure mõne keerulise ja problemaatilise töö pärast tulevad ikka koju kaasa.”

Hambad on osa heast enesetundest

Võrreldes patsiente ajal, kui erakabinetiga alles alustati, ja tänapäeval, leiavad arstid, et omal ajal oli tehniline baas üsna kehvakene ja inimeste hambad palju halvemas korras kui praegu.

Suur osa hammaste halvas tervises oli puudulikul hügieenil: hambaniidist ja suuloputusveest polnud üheksakümnendate aastate algul enamik inimesi midagi kuulnud, hambapastadest oli saada vaid Pomorin ja Meri. Lepik mäletab, kuidas ta Moskvas end täiendades tõi koju kastiga välismaist Pepsodendi hambapastat.

Aastatega on muutunud seegi, et ilusaid terveid hambaid tähtsustatakse tunduvalt enam. Kahtlemata tekitab kehva enesetunde, kui hommikul vannitoapeeglisse naeratades paistab Lepiku sõnutsi suust “üle ühe must klahv”.

Ka sotsiaalse staatuse mõttes on terved hambad olulised, sest paljudel ametikohtadel õpetajatest klienditeenindajateni eeldatakse töötajalt korrektset välimust, mille juurde kuulub ilus naeratus.

“Mul on tõesti telerist valus vaadata maapiirkondade elanike hambutuid suid,” ütles Vunk nukralt. “Tean, et praegu sellest olukorrast väljapääsu pole, sest riigi

sotsiaalsüsteem oma piiratud rahastatusega maal elavate hambutute vanuriteni ei jõua.”

Vunk paneb lapsevanematele südamele, et kuna Eesti haigekassa tasub kõigi laste hambaravi eest kuni 19aastaseks saamiseni, peaks olema iga lapsevanema kohustus viia oma lapsed regulaarselt hambaarsti juurde.

Just lapseeas peaks lastele selgeks õpetama ka õiged toitumisharjumused: söögikordade vahe peaks olema vähemalt kolm tundi ja januhoogiks kõlbab puhas vesi, mitte värvilised mullijoogid.

Samas väidavad tohtrid, et hammaste tervis algab hügieenist ja hambaharjapastat jaksab igaüks osta. Palju on kinni valikutest: võib-olla ei raatsita kulutada hambaravile, kuid ostetakse uus uhke teler. Karmo Vunk tõi näite patsiendist, kelle esihambad vajasisid kroonimist, kuid kuuldes vajamineva summa suurust, arvas mees, et selle raha eest saab ju oma autole uued valuveljed.

Kesti Vunk seevastu mäletab patsienti, kes müüs maha väärtusliku maali, et saada endale implantaadid.

Tehnika ei asenda arsti

Hambaravitehnika on 20 aastaga võrreldamatult edasi arenenud. Pärnus on hambatohtrite jutu järgi võimalik teha kõiki hambaravi protseduure, välja arvatud ehk mõni eriti komplitseeritud näo- ja lõualuukirurgia juhtum.

Erinevused hambaravifirmade tehnilises varustatuses peegelduvad teenuste hinnas: palju sõltub aparatuuri ja materjalide kvaliteedist, aga ka sellest, kui palju arstid on oma koolitustesse investeerinud.

Lepiku ütlust mööda spetsialiseeruvad hambaarstid tänapäeval kitsamalt kui varem ja polüprofessionaale jääb vähemaks.

“See arst, kes näiteks iga päev implantaate paneb, teeb seda kindlasti paremini kui arst, kes teeb seda korra kuus või veel harvemini,” arvas Karmo Vunk.

“Eestis on spetsialiseerumine siiski algjärgus, mujal maailmas on palju karmimad reeglid ja arsti vastutus patsiendi ees suurem,” lisas Lepik.

Palju hambaraviarsti tööst on kolinud tänapäeval arvutisse: digitaalsed haiguslood, ravi planeerimine ja digiröntgen, näiteks juureravi puhul saavad nii arst kui patsient jälgida kuvaril kõiki ravi etappe kümneid kordi suurendatult. Kõik see aitab teha tehniliselt keerukaid protseduure, kuid arstid kinnitavad, et “inimfaktor” on endiselt oluline ja ravimine kui arstimise kunst seisab au sees.

“Alati tuleb inimesele personaalselt läheneda ja sellespärast peame lugu oma patsientidest, kes meid juba aastaid perekonniti külastavad,” rääkis Karmo Vunk. “Hea, kui vanemad võtavad kaasa lapsed, kes harjuvad, et hambaarsti ei pea kartma. Alati on kergem nendega, kes pidevalt sinu juures käinud – sa tead nende eripärasid ja soove.”

“Kõik on usalduse küsimus,” lisas Lepik. “Ravimine sõltub suuresti suhtlemisoskusest ja kontaktloomisest.”

Valus või mitte?

Kuigi hambaravi on tänapäeval võimalik valdavas osas valutustada, seletas doktor Vunk, et vahel võib ka valu olla. Nimelt peab diagnoosi panekul hambaarst kõigepealt veenduma, kas tegu on elus (hambanärv on säilinud) või surnud hambaga (hambanärv on surnud). Paraku on sellisel juhul hamba uurimisel ainus objektiivne näitaja patsiendi valuaisting. Kogu edasine raviprotseduur tehakse tuimastuse all. Oluline on aga arsti eelnev seletus patsiendile ja hoiatus, et nüüd võib olla valu.

“Kui inimene on juba nädal aega hammast valutanud, siis meie seda valu mõne minutiga ära võtta ei saa,” lausus Lepik. “Õnneks nii hullud enam lood ei ole nagu nõukaajal, kui valutustamiseks kasutatavad preparaadid olid kesise toimega ja valu peeti hambaravi loomulikuks osaks.”

Kuigi 95 protsenti hammaste tervisest sõltub tohtrite jutu järgi hügieenist ja õigetest toitumisharjumustest, on väga oluline, kui sageli hambaarsti külastatakse. Hambumushäirete puhul on oma osa pärilikkuselgi.

Neile, kes praegu oma valutava hambaga arstileminekut suurest hirmust aina edasi lükkavad, ütleb Karmo Vunk: “Mida päev edasi inimene arsti juurde minekuga venitab, seda vaearikkam ja kulukam see protseduur hiljem tema jaoks on. Hambaid tuleb hoida, ka kõige viletsam oma hammas on natuke parem kui kõige parem kunsthammas.”

Pärnu Postimees Tasuline